

Tíðargrein

Jákup Mørk
Fyrrverandi partaeigari
og stjóri í Miðlafelagnum

Frels okkum frá lýsingum

Lýsingainntøkur hava einki sum helst at gera í einum almennum kringvarpskassa. Tað er ein grundleggjandi fortreyt fyri einum sterkum public-service stovni, at hesar verða tiknar burtur. Hetta er eisini tað, sum løgtingið hevur samtykt – men ongantið framt í verki

Tá ein samd Mentanarnevnd tann 28. apríl 2006 legði fram uppskot til løgtingslóg um kringvarp, vórðu inntøkuviðurskiftini hjá Kringvarpinum eisini umrødd.

Í áltinum hjá Mentanarnevndini stendur m.a., at lýsingarinntøkurnar eiga at avmarkast til bara at galda fyri lýsingar yvir vanliga sendinetið – altso forboð móti netlýsingum, teldupostum, fartelefnum v.m. Viðari stendur, at miðast skal ímóti, at tann bindingin, sum liggur í lýsingarinntøkum verður niðurlagað í eitt 5 ára tíðarskeið. Samstundis ásannar nevndin, at tann figgjargligi parturin eigur at upp-vigast. Altso at KvF skal fáa aðrar inntøkur ístaðin fyri tær, sum lýsingarnar annars hava givið.

Ójavnvág

Tá spurningurin um lýsingainntøkur hevur verið viðgjørdur, hevur hetta aloftast tikið útgangsstøði í spurninginum um trúvirðið hjá Kringvarpinum. Júst tann spurningurin er kanska tann minst viðkomandi, men hjá journalistunum – sum áseta kriteriini fyri viðgerðini – vigar hesin spurningurin sera nógv, og tí sleppur fokus at fara frá øðrum heilt grundleggjandi spurningum.

Óviðkomandi er trúvirðið sjálvandi ikki. Men tá er spurningurin, hvussu KvF skipar seg redaktionelt, so skott kann setast millum redaktion og lýsarasar.

Verri er, at hetta setir leiðsluna í eina pent sagt óhepna støðu. Og just nú er trupulleikin skrivaður við risa neon-bókstavum.

Við public-service sáttmálanum er staðfest, hvat KvF skal útinna í verki. Sáttmálin sigur rímuliga neyvt, hvat og hvussu, og so skal framleiðslan skipast eftir hesum leisti. Trupulleikin er, at við hesum hevur landsstýrið ásett eitt fast aktivitetsstøði (útreiðslusiðu). Hetta verður ikki samsvarað av eini eins fastlæstari inntøkusiðu. Og hvussu leingi myndugleikin enn spælir blindabukk, so hvørvur hendan ójavnvág ikki.

Sjálvandi skal stovnurin eisini rationalisera, har tað ber til. Men við Public Service-skyldunum í mentu, so kann ein rationalisering ikki fremjast við at lækka aktivitetsstøðið.

Verri í krepputíðum

Ein orsök, sum vigaði nógv, tá

mentanarnevndin skrivaði sítt álit, var kappingarstøðan á fjølmiðla-marknaðinum. Einkarætturin hjá Kringvarpinum varð avtíkin í 1997, og við hesum fingi lurtararnir møguleikan til alternativar útvarps-rásir.

Hóast figgingargrundarlagði er ymiskt, so eru privatu rásirnar grundaðar á handisligar fortreytir. Við lógarsamtyktini í 2006 ásetti løgtingið fortreytirnar, sum hesar høvdu at virka eftir. M.a. at KvF fór at missa sín part av lýsingunum. Ein veruleiki, sum sjálvandi var partur av metingini, tá iløgur vórðu gjørdar í handisligar rásir. Og í øllum førum stimbrar tað ikki hugin hjá møguligum íleggjarum, tá grundleggjandi lógarkarmar fyri vinnuna vísa seg sum tað reina bluff.

Var trupulleikin stórur, tá lógin varð samtykt í búskaparveitsluni í 2006, so er hann bara vórðin størri síðani. Og tað hevur sínar púra náttúrligu orsøkir.

Kringvarpsgjald og aðrar játtanir eru inntøkur, sum leiðslan í KvF einki fær gjørt við. Vil hon økja um inntøkugrundarlagið – kanska tí tað er hugaligari enn at fremja

rationaliseringar – hevur leiðslan bara eina finnu at flyta. Nevnlaga at dubba seg í kappingini um lýsingarkrónur.

Enn verri verður tað, tá marknaðurin er víkjandi. Privatu aktørarnar á marknaðinum hava so sanniliga merkt búskaparniðurgongdina á egnum kroppi. Stórar skerjingar eru framdar, tí inntøkurnar hava svikið.

Tað hevur avleitt eina støðu, har almenni miðilin í stóran mun hevur havt óbroytta framleiðsluorku, meðan privatu miðlarnir gerast alt veikari. Hetta er í sjálvum sær ein kappingarfyrirminur, og tá almenni stovnurin samstundis dubbar seg í kappingini um lýsarasar, verður avleiðingin fyri privatu aktørarnar fleirfaldað.

Í fyrra lagið er vandin, at hetta kann verða deysstoyturin til onkrar av privatu miðlunum, og eru almennu lýsingainntøkurnar soleiðis beinleiðis atvold til minni fjølbroytni í einum longu smalum føroyskum miðlaheimi.

Og tað er eisini beinleiðis skaðiligt fyri Kringvarpið sjálvt. Kann-ingar prógva, at stórir partur av tíðindunum hjá loftbornu miðlun-

um stava frá viðgerðum, sum byrja í bløðunum. At minka framleiðsluorka á bløðunum er tí = at kubba av føðiketuni hjá Kringvarpinum.

At hetta ikki er tómur pástandur, hevur Kringvarpið sjálvt prógvað. Í neyðarrópinum til Mentamálaráðið “Public Service á vandakós” verður víst á, hvørjar skerjingar stovnurin má gera, um verandi støða stendur við. Hóast skerjingarnar eru nógv- ar og stórar, so er tað ikki ein tann einasta av hesum, sum rakar marknaðardeildina. Tvørtur ímóti verður í skrivinum staðfest, at meira orka verður nýtt at útvega lýsingar-inntøkur. Og eisini verður víst á, at tað kundi givið fleiri inntøkur, um forboðið móti netlýsingum varð tikið burtur.

Miðlagrunnurin

Skiftandi mentamálaráðharrar og tingfólk annars hava ofta við føgur orðum tosað um, at tað ikki er ein haldbær støða, tá almenna kringvarpið kappast um lýsingakrónur við privatar aktørar. Fleiri fundir hava verið á skrá, og okkurt álit er eisini skrivað.

Í hesum er ein Miðlagrunnur nevndur fleiri ferðir, men hesin

inniheldur í minsta lagi tveir grundleggjandi trupulleikar.

Tyngsta argumentið fyri einum slíkum grunni tykist vera, at verða lýsingarnar tiknar úr KvF, missir lýsingavinnan ein av sínum pallum. Sostatt vendir sjálvt endamálið í miðlagrunninum púra skeivt, og so er legitimiteturin longu vekk.

Ein slíkur grunnur verður í praksis dómarin, sum ger av, hvat er gott latin ella ikki. Við øðrum orðum missa privatu redaktiónirnar frælsi at velja og vraka í framleiðslum sínum – í øllum førum, um tey ynskja stuðul úr grunnum. Og hvør ynskir ikki tað?

Einki alternativ

Endaliga er eisini tann fatan, at okkum nýtist ikki ein alment figgj-aðan public service-miðil. Veit ikki, hvussu ráðandi fatanin er, men meira enn tann eini tinglimurin hevur ført fram, at privatu miðlarnir eru public service-miðlar. Og tað er í øllum førum ein avmarkaður sannleiki.

Fyrst og fremst, so eru privatu miðlarnir grundaðir á marknaðarkreftirnar, sum í ávísan mun eru í andsøgn við public service-hugtakið. Sagt øðrvísi, so eru privatu miðlarnir bert áhugaðir í tí partinum av public-service, sum raka breiðan hóp av fjøldini. Privatu miðlarnir koma ongan tíð at viðgera smalar áhugabólkar, tí tað loysir seg ikki. Rás fer ongan tíð at gera iløgur í sendinet til Trøllanesbúgvar ella Mykinesfólk, tí tað loysir seg ikki. Og soleiðis kundu vit hildu á fram.

Tí er einki alternativ til ein sterk-an public service stovn.

At framleiðslur kunnu útveitast til privatar, soleiðis sum eitt nú stjórin á Rás hevur víst á, er ein heilt annar spurningur, sum einki hevur við Public Service-spurningin at gera.

Tann spurningurin er nevnlaga sera einfaldur. Metir politiski myndugleikin, at ein sterkur public service-miðil er ein av grundarsteinunum og partur av infrakervinum í einum modernað- um fólkaraði? Og er politiski myndugleikin til reiðar at gjalda tað, sum ein slíkur kostar?

Í øllum førum er tað blóðskeivt, um sami myndugleikin heldur, at partur av figgingini skal koma frá eydnuspølum og lýsingainntøkum.